

MARTTI QVIST: *Lukemisharrastus*. Arvi A. Karisto Osakeyhtiö, Hämeenlinna 1960. 161 sivua + taulukkoliitteitä.

»Milloin viimeksi luitte kirjaa?» kysyy kustannusvirkailija Martti Qvist äsken julkaistussa lisensiaattityössään »Lukemisharrastus». Kysymyksessä on pääkaupungissa suoritettu haastattelututkimus kirjojen, aikakauslehtien ja sanomalehtien lukemisen harrastuksesta. Marraskuussa 1953 kiersivät näet kolmisenkymmentä Yhteiskunnallisen Korkeakoulun opiskelijaa 206 kantakaupungin asukkaan kotona kooten tietoja lukevatko arvon helsinkiläiset kirjoja ja lehtiä ja jos lukevat niin millaisia, milloin ja miten. Saadun aineiston pohjalta Martti Qvist kypsytteli tuloksia lähinnä kahden seuraavan vuoden aikana, ja nyt esillä oleva tutkimus liittyy lujana renkaana mainitun korkeakoulun tutkimuslaitoksen toimesta suoritettuihin kulttuurisosiologisten tutkimusten ketjuun.

Aineiston tilastollisen käsittelyn on suorittanut Faina Jyrkilä, joka seikkaperäisesti selvittelee ja osittain puolustele tilastollista menettelytapaa sekä tulostestejä kirjan toisessa luvussa. Kyseessä on nimittäin kaksiasteinen ja ryvästetty otos, joka kuitenkin on testattu kuten yksinkertainen satunnaisotos.

Martti Qvist on tutkimuksessaan viisaasti harkituin perusteluin kirjannut runsaasti tuloksia lukemisen harrastuksesta, jotka aikaisemmin ovat olleet vain ylimalkaisten oletamusten ja niin sanoakseni »sormenpääntuman» varassa. Opillisella sivistyksellä ja yhteiskunnallisella asemalla näyttää olevan varsin vahva vaikutus lukuharrastukseen, kun sitä vastoin varallisuus ei ainakaan välittömästi vaikuta voimistavana tekijänä. Erityisen mielenkiintoinen oli Qvistin toteamus kirjan viimeisessä luvussa, että kansansivistystyö seisoo tänään uuden pulman edessä. Tutkimuksen tuloksista päätellen on näet helpompaa saada ne, jotka ennestään lukevat lukemaan lisää, kuin saada uusia harrastajia tälle tielle. Tutkija on edelleen teilannut kokonaan vanhan käsityksen, että »kirjatoukat» ovat lukukammioihinsa vetäytyviä, eristäytyviä yksilöitä; eniten lukevat näet sellaiset henkilöt, jotka ovat muutenkin — esimerkiksi järjestötoiminnassa — aktiivisia.

Tällaisessa lyhyessä kirjoituksessa on mahdotonta eritellä Qvistin tutkimuksen kaikkia ansioita. Tulkoon kuitenkin vielä todetuksi kaksi kiinnostavaa toteamusta tutkimuksen monista, mielekkäistäkin yksityiskohdista. Poliittinen mielipiteenmuodostus näyttää tapahtuvan toisia teitä, ei sanomalehtien kautta, sillä vuoden 1953 kunnallisvaaleissa saivat vasemmistopuolueet n. 45 % pääkaupungin valitsijain äänistä, mutta näiden puoluelehtien säännölliseen lukemiseen »syyllistyi» vain 9 % Qvistin haastatelluista! Sanomalehtien tekstistä kiinnostivat sarjakuvat, yleisön osatot ja pakinat eniten Qvistin lukijoita; urheilu-uutiset puolestaan vain 29 %!

Myös eräisiin vähemmän perusteltuihin yleistyksiin on tutkija innoissaan hairahtunut; sellaiset eivät tietenkään kaunistu muutoin asiallista ja ankaraakin tieteellistä kritiikkiä kestävää esitystä. Väite että »Helsinki varmaan on maailmankartan kirjallisimpia pisteitä» tuntuu kovin nurkkapatriottiselta, enkä ole liioin varma tapaako todella »joka toisessa helsinkiläiskodissa yli sadan sidoksen kirjaston»? — Tällaiset, lähinnä tyyli-rikkeet eivät kuitenkaan vähemmässäkään määrässä vähennä Martti Qvistin tutkimuksen arvoa kokonaisuutena. »Lukemisharrastus» merkitsee kieltämättä uutta, rohkeata ja niin muodoin myös voimallista edistysaskelta yleisen kommunikaatioteorian tiellä maassamme.

Pauli A. Kopperi